

ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства

**АКТУАЛЬНІ
ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ**

**Альманах
наукового товариства «Афіна»
кафедри культурології та музеєзнавства**

Випуск 16

Засновано у 2003 році

Рівне – 2016

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства „Афіна” кафедри культурології та музеєзнавства. – Вип. 16 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. – Рівне: РДГУ, 2016. – 286 с.

Головний редактор:

Виткалов В.Г. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ

Редакційна колегія:

- Волков С.М.** – доктор культурології, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту культурології НАМУ
- Виткалов С.В.** – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ (заступник головного редактора, відповідальний секретар)
- Випих-Гавронська А.** – доктор мистецтвознавства (габілітований), професор, проректор відділу розвитку Академії ім. Я. Длугоша (Польща)
- Петрова І.В.** – доктор культурології, професор, завідувач кафедри культурно-дозвілєвої діяльності КНУКіМ
- Єфіменко А.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор Українського Вільного університету (Мюнхен, Німеччина)
- Пелех Ю.В.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи РДГУ
- Потапчук Т.В.** – доктор педагогічних наук, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу РДГУ
- Круль П.Ф.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника
- Кушнарєнко Н.М.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи ХДАК
- Постоловський Р.М.** – кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ
- Сабадаш Ю.С.** – доктор культурології, професор кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету
- Стоколос Н.Г.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства і теології Національного університету „Острозька академія”
- Костюк Л.К.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології і музеєзнавства РДГУ
- Швецова-Водка Г.М.** – доктор історичних наук, професор кафедри документальних комунікацій та бібліотечної справи РДГУ
- Яремко-Супрун Н.О.** – доктор мистецтвознавства, професор кафедри музичного фольклору РДГУ

Рецензент:

Гончарова О.М. – доктор культурології, професор Київського національного університету культури і мистецтв

Науковий редактор і упорядник випуску – **проф. Виткалов В.Г.**

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, FRANCE):
ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Видання індексується Google Scholar, РИНЦ (РФ) та Index Copernicus

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 24.11.2016 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р.
Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

methodical work «Gesangsmethode» is analyzed. In this work he studied the singing voice as a product of the interaction of the various factors of the phonation, especially emphasizing the link between the operation and quality of the voice.

It is noted that the domestic study of the influence of the foreign schools in the opera singing on the Ukrainian vocal is the isolated phenomenon in the musicology.

Importantly, that the vocal, the vocal school experience has been spreading due to the popularization by the various actions vocal with media and communications, bringing relevance to the functioning of the vocal art for human development of the modern society.

The aim of this article is to broaden the idea about the the features of the development of the German vocal school, the principles of its functioning, which formed the cultural situation for the successful development of the talent of Julius Stockhausen.

Research methodology. The basis of the study defines the principles of the culturological, historical and artistic analysis.

Results. The German vocal school played a significant role in the development of the talented young singer. The «star» surrounding and excellent home education, and musical and aristocratic added to this. J. Stockhausen represented the school of the primary tone which aimed at the synthesis of the Italian vocal and French schools with regard to the German phonetic peculiarities.

Novelty. The attempt is made to clarify the specificity of the phenomenon of Julius Stockhausen in the context of the development of the German vocal school in XIX century.

The practical significance. The results of the scientific research can be used to further study of life and work of t Julius Stockhausen and the features of the German vocal school; and for the preparation of the lectures in the theory and history of the culture.

Key words: culture, vocal culture, vocal school, national vocal school, vocal art, voice, composer, Julius Stockhausen, Germany.

Надійшла до редакції 6.11.2016 р.

УДК 0744.328.52

УКРАЇНСЬКЕ АВАНГАРДНЕ МАЛЯРСТВО ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕНЬ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

Костюк Лариса Кіндратівна, кандидат історичних наук, доцент,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне
Новачук Анатолій Сергійович, магістрант, Рівненський державний
гуманітарний університет, м. Рівне
Larysa.kostiuk@gmail.com

Розглядається звернення науковців до проблем авангардного малярства у контексті розвитку української культурологічної думки. Зазначено, що дослідники відстоюють закономірний характер появи українського авангарду і його зв'язок з напрямками світового художнього процесу. В історіографії проблеми акцентовано увагу на національному варіанті вираження стилістики українських художників-авангардистів і необхідності диференціації українського та російського авангарду. Розкрито значення окремих досліджень (праці О.Ноги, Д.Горбачова, Я.Кравченка, Р.Яціва, В.Сусак, С.Деменка та ін.) у розвитку сучасної вітчизняної історіографії.

Ключові слова: українське авангардне малярство, художники-авангардисти, національна стилістика, вітчизняна історіографія.

Постановка проблеми. Мистецтво українського авангарду – одне з найважливіших явищ культури ХХ ст., адже окремі його представники та мистецькі школи ще на початку минулого століття визначили шляхи розвитку української та світової культури. Однак, незважаючи на об'єктивну його цінність для історії розвитку художніх тенденцій, що підтверджує постійне звернення до першоджерел з боку культурологічної науки (творчість окремих митців, теоретичні концепції тощо), мистецтво українського авангарду, як самодостатнє явище культури, повноцінно не розглядалося. Це було зумовлено ситуацією соціалістичного реалізму в українському радянському мистецтві та проблемах у методологічних підходах у часи незалежності України.

Щодо термінологічного визначення українського авангардного малярства, то в часи його появи, а саме у перші десятиліття ХХ ст., використовувалося декілька означень, як от: «татарсько-козацький футуризм», «український стиль» або ж «малоросійський стиль», «мистецтво динамоформи», «кубофутуризм» тощо. Однак в останні десятиліття ХХ ст. прижився термін «український авангард». На наш погляд, саме він є найбільш вдалим для означення цього явища, оскільки акумулює усі напрями і мистецькі відгалуження новаторського мистецтва.

Першим запровадив і увів у науковий обіг термін «український авангард» мистецтвознавець А.Наков під час виставки «Tatlin'sdream», улаштованої в Лондоні у 1973 р. З того часу термін має прописку у дослідженнях щодо проблематики становлення і розвитку українського мистецтва перших десятиліть минулого століття. Однак варто

погодитися з думкою львівського дослідника О.Ноги про те, що цей термін «...не має чіткого обґрунтування і визначення в українських та зарубіжних дослідженнях, а тому піддається критиці, а то і запереченню» [13; 5].

Зауважимо, що у сучасних наукових виданнях йде процес паралельного висвітлення творчості окремих художників авангардного спрямування то в контексті російського, то в контексті українського мистецтва. Така невизначеність у термінології ставить висвітлення проблеми мистецтва українського авангарду у стан дискусії. На наш погляд, варто ґрунтовно зайнятися дослідженням цієї проблеми і розвернути її у площину контексту вітчизняної культури так, щоб творчість художників-авангардистів була відомою в Україні та світі, званою і привабливою для сприйняття.

. *Метою статті* є виявлення характерних рис українського авангардного малярства як предмету наукових досліджень у вітчизняній історіографії.

Виклад матеріалу дослідження. Першими історіографами українського авангарду були безпосередні учасники художнього процесу. Такі митці, як О.Богомазов, К.Малевиц, В.Кандинський, ДБурлюк та ін. авангардисти розробляли теоретичні нотатки з приводу експонування виставок мистецьких об'єднань в Україні, в яких пояснювали й інтерпретували нове мистецтво, зверталися до аналізу основних тенденцій в образотворчості, акцентували увагу на основних елементах та прийомах творення. Їхні теоретичні розробки друкувалися в каталогах виставок, зверненнях та листках того часу.

Майже через століття (у 2005 р.) завдяки дослідникам авангарду Д.Горбачова, О.Папети, С.Папети вдалося опублікувати їхній доробок в одній збірці «Українські авангардисти як теоретики і публіцисти» [19]. Сьогодні вона слугує неперевершеним історіографічним джерелом, яке дозволяє проаналізувати спосіб мислення художників та процес творення нового авангардного мистецтва. Зокрема, у цій збірці зосереджені наступні теоретичні роботи художників-новаторів: О.Богомазова – «Основні завдання розвитку живопису в Україні», «Живопис і елементи», «Перша виставка картин групи «Кільце»; О.Екстер – «Доповідь на відкритті у Києві 31 березня 1918 р. виставки декоративних робіт Є. Прибильської та художниці-селянки Г. Собачко»; К. Малевича – «Від кубізму до супрематизму. Новий живописний реалізм», «Супрематизм», «Про суб'єктивне і об'єктивне в мистецтві або взагалі», Д.Бурлюка – «Голос імпресіоніста на захист малярства», «Предки мої», «Спогади футуриста»; В.Кандинського – «Про духовне в мистецтві» та ін.

В історіографії вивчення проблематики українського авангарду важливо підкреслити ту роль, яку посідає художня критика. Адже виставкова діяльність початку ХХ ст. проходила під прицілом нещадної критики новітніх тенденцій у мистецтві. Похвально, що в часи незалежності підготовлена перша в історії українського мистецтвознавства хрестоматія «Художня критика в Україні. Друга половина ХІХ – початок ХХ століття» [22], що містить критичні матеріали – рецензії на виставки, статті про творчість художників, проблемні статті з українського мистецтва – написані на початку ХХ ст. Вони відображають жанрову та ідейно-естетичну різноманітність критики художнього авангарду та віддзеркалюють основні проблеми мистецького життя України. Зокрема, автор хрестоматії Л.Савицька у вступній частині аналізує художню думку в період становлення авангарду, характеризує мистецтво модернізму та його популяризаторів, розкриває ідеологію національної культури в умовах авангарду. «Що ж стосується оцінки національного мистецтва, – зазначає Л.Савицька, – то тут дискусії виникали в основному при осмисленні панівних для української культури проблем, про шлях розвитку мистецтва, про форми і засоби вираження національного світобачення» [22; 97]. Наголосимо, що ще в перших десятиліттях ХХ ст. була висловлена думка про національну специфіку українського авангарду. Звертає на себе увагу також той акцент художньої критики, який ще на зорі формування авангардної лінії в українському мистецтві уже розмежовує російські універсали в образотворчості від українських. Л.Савицька, узагальнюючи художній процес, підкреслює, що «...при близькості основних ідейно-естетичних закономірностей еволюції української і російської критики мистецтва, розвиток художньої думки в Україні і Росії неоднаковий. Ця обставина зумовлена особливостями формування української художньої школи і критики мистецтва, більш прискорено, ніж у Росії, освоєння новачій мистецтва кінця ХІХ – початку ХХ ст., прилучення одночасно до його декількох напрямів... В Україні, з причин суспільно-політичних, втілення національного світобачення виступає протягом усіх етапів розвитку української художньої школи як головна оцінююча категорія» [22; 99].

Критики мистецтва підмітили найважливіше, що було домінантним у розвитку українського авангарду – його національну виразність. Але сьогодні проблема сприйняття та впливу української художньої критики на процес культури творення в Україні ще залишається відкритою. Зауважимо, що критичні статті початку ХХ ст. про авангардне мистецтво зосереджені у розділі хрестоматії «Питання трансформації реалізму та роздуми про нову модель творчості», в якому подаються погляди сучасників на авангардне мистецтво (М.Одинцова Павловського, Л.Войтоловського, Є.Кузьміна, П.Нілуса, І.Труша та ін.). Вони проливають світло на рецепції українського авангардного мистецтва безпосередньо в умовах його становлення та розвитку. Варто підкреслити те, що у сферу мистецтва українського авангарду входять усі явища різного характеру, що мали місце на території України та мистецька практика українських авангардистів за межами їх етнічної території.

Зауважимо, що в період панування радянської влади розробки, здійснені в галузі українського живопису, виходили з ідеологічних доктрин комуністичної партії, які повністю заперечували теорію і практику не лише українського, але й світового авангарду. Отже, історія і теорія українського живописного авангарду була штучно вилучена з наукового обігу більш ніж на 70 років. Хоча із зрозумілих причин творчість окремих українських митців розглядалася у сфері російського мистецтва початку ХХ ст.

Новий імпульс у вивченні окресленої проблематики зв'язаний з проголошенням незалежності України. В 1991 р. українська культура з етнографічного статусу перетворилася на суб'єкт діяльності. В країні розпочалося вивчення забутих чи замовчуваних сторінок історії. У коло зацікавленості дослідників потрапила проблема українського авангардного малярства та його провідників. З'явилася низка досліджень, дотичних до висвітлення проблем авангарду в цілому. Серед них варто назвати «Українське мистецтво і архітектура кінця XIX – поч. XX ст.» за ред. Ю.Білецького [16], фундаментальне видання «Українське мистецтво» у 3-х книгах [7], монографію В.Сусак «Українські мистці Парижа 1900-1939» [15] та ін. Основну доміную в новачинній лінії розвитку мистецтва вони вбачають у збереженні української традиції в малярстві, котра формувала власне національне обличчя провідників українського авангарду, навіть тоді, коли вони творили в Європі.

Показово, що першими, хто наполегливо заявив про український авангард як явище світового порядку, були дослідники з-за меж України – української діаспори, що виступили з публікаціями у вітчизняних часописах. Це праці В.Маркаде (дружини Ж.-К. Маркаде) «Достеменно порівняння українського авангарду з працями інших малярів авангардного мистецтва XX століття» [9], дослідження Г.Коваленка «Від кубізму до безпредметного мистецтва» [6] та ін. У своїх роботах, як правило, автори зосереджували увагу на диференціації взаємодій українського і європейського авангарду.

Активізація історіографії була занурена перш за все у вивчення історії художніх напрямів авангарду та творчого спадку тих митців, які постраждали від сталінської репресивної машини. Новим вибухом у вивченні українського авангарду стали публікації Д. Горбачова [1, 2]. В них автор акцентує увагу не лише на загальних проблемах українського авангарду, а й займається класифікацією його напрямів і течій, аналізує специфіку творчості окремих лідерів авангарду.

В останні десятиліття в Україні з'явилася низка ґрунтовних праць, які акцептують проблеми розвитку мистецтва українського авангарду. Це стосується насамперед досліджень О.Ноги [12, 13], який вперше в українській історіографії зробив спробу систематизації зібраних матеріалів та виокремити мистецькі особливості малярства українського авангарду. Аналізуючи складність, суперечливість та індивідуальність цього явища, автор наголошує, що поява різних авангардних напрямів у мистецтві України зумовлена як на їх запозиченнях з європейських і російських першоджерел, так і на творчому їх переосмисленні. На думку О.Ноги, новаторська лінія українського авангарду хоча і не створила закінченого естетичного вираження своїх устремлінь, все ж таки кардинально вплинула на мистецькі орієнтири Європи і світу. Разом із тим, дослідник аргументовано доводить, що у мистецькому середовищі провідників українського авангарду були створені оригінальні художні напрями, адже «...в малярстві українців чітко прочитується манера, – відмічає автор, – яка об'єднує елементи двох новаторських напрямів Франції та Італії – кубізму та футуризму. Такі явища спровокували виникнення в мистецтвознавчій теорії розмови про «кубофутуризм» [13; 187]. Попри те, що російські науковці говорять виключно про російський кубофутуризм, українські дослідники здійснили низку напрацювань у напрямі диференціації національного варіанту кубофутуризму (І. Прокопчук [14], В.Ілля [5] та ін.).

Поряд із цими дослідженнями з'явилася низка журнальних статей, в яких піднімаються проблеми творчої спадщини художників-авангардистів. У цьому плані окрему лінію досліджень презентував культурологічний часопис «Хроніка 2000» і журнал НСХУ «Образотворче мистецтво», в яких публікувалися наукові розпредавані українського авангарду [8, 11, 23]. Науковців також тішить той факт, що вийшли друком альбоми і каталоги виставок авангардного живопису [10, 17, 18, 21], завдяки яким вводяться у науковий обвідки про іг раніше не відомі твори авангардистів, виявляються їх естетико-стильові засади на ґрунті національного мистецтва.

Підкреслимо, що у сучасних умовах інтерес до проблем художнього авангарду зростає, особливо активізували свої дослідження львівська школи мистецтвознавства. Доречно звернути увагу на наукові розвідки мистецтвознавця зі Львова Р.Яціва, який у науковому світі активно позиціонує проблему вивчення українського авангардного малярства. Це укладені ним антології «Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва» [4] та інші наукові розвідки [20, 24]. Як зазначає Р. Яців, усі ці дослідження «...засвідчують окцидентальну, тобто проєвропейську орієнтацію розвитку українського образотворчого мистецтва в системі національної культури... Кожна інтелектуальна пам'ятка мозаїчно «доліплює» загальне тло, на якому народжувалися певні ідеї мистецтва, зав'язувалися міжкультурні (інституційні та індивідуальні) зв'язки із суб'єктами творчості з різних регіонів Європи і всього світу» [4; 15].

Знаменно, що нині до питань творчості представників українського авангарду прикута увага письменників, журналістів, колекціонерів. У цьому контексті варто нагадати нещодавнє дослідження Є.Деменка з Одеси, який популяризує окремі сторінки міського художнього середовища. У своєму літературно-художньому виданні «Новое о Бурлюках» [3] колекціонер на основі архіву сім'ї Вацлава та М.Фіала з Праги вводить у науковий обіг невідомі факти наукової іконографії Д.Бурлюка. Після виходу праці Е.Деменок продовжує дослідження життя і творчості художника, презентуючи нові матеріали про художника.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зважаючи на зростання інтересу до замовчуваних сторінок вітчизняної культури, українськими вченими у кінці XX ст. – на початку XXI ст. здійснено низку нових ґрунтовних досліджень у галузі систематизації творів художників-авангардистів та їх опису, розкритті проблематики авангардного малярства в історико-культурному контексті. Значний арсенал вчених спрямовують свої зусилля на об'єктивне осягнення цього унікального явища в історії культури, вписують авангардне малярства в український художній простір (Д.Горбачов, О.Нога, Р.Яців, Я.Кравченко та ін.). Разом із тим, залишаються відкритими питання

про значення практичної діяльності митців у фокусі авангардного мистецтва, про взаємодію українського авангарду із російським мистецтвом, про вираження національної стилістики в ідейно-естетичних напрямках авангарду, про діалектику пошуків творців українського авангарду між національною спрямованістю і «рухом до Європи», про вплив українського кубофутуризму на формування новітніх течій абстракціонізму, конструктивізму у образотворчості тощо. Розробка цих та інших питань українського авангарду дасть можливість поглибити націоцентричну концепцію української художньої культури на найближчу перспективу.

Список використаної літератури

1. *Горбачов Д.* І архаїст, і футурист / Д. Горбачов // Хроніка, 2000. – 1998. – № 5. – С. 11-16.
2. *Горбачов Д.* Не для грошей народжений, або логіка краси (О. Богомазов) / Д. Горбачов // Хроніка – 2000. – 1992. – № 1. – С. 130-139.
3. *Деменок Е.* Новое о Бурлюках / Е. Деменок. – Дрогобич : Коло, 2013. – 200 с.
4. *Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва* : Українська теоретична думка ХХ ст. : Антологія / Упоряд. Р. М. Яців. У 3-х ч. – Ч. 2. – Львів : ЛНАМ; Ін-т народознавства НАН України, 2012. – 832 с.
5. *Ілля В.* Українська національна ідея в мистецтві минулого ХХ ст. / Ілля В. // Образотворче мистецтво. – 2000. – № 3-4. – С. 6-8.
6. *Коваленко Г.* Від кубізму до безпредметного живопису (О. Екстер) / Г. Коваленко // Всесвіт. – 1993. – № 2. – С. 171-175.
7. *Кравич Д.* Українське мистецтво. У трьох кн. Ч. 3 / Д. Кравич, В. Овсійчук, С. Черепанова. – Львів : Світ, 2005. – 268 с.
8. *Кравченко Я.* Біля джерел європейського авангарду / Я. Кравченко // Образотворче мистецтво. – 2005. – № 1. – С. 59-61.
9. *Маркаде В.* Достеменно порівняння українського авангарду з працями інших малярів авангардного мистецтва ХХ ст. (Переклад з англ. Волошин О.) / В. Маркаде // Слово. – 1993. – № 10. – С. 43-49.
10. *Маркаде Ж.-К.* Малевич / Ж.-К. Маркаде. – Київ : Родовід, 2013. – 302 с. – іл.
11. *Найден О.* Малевич мужицький / О. Найден, Д. Горбачов // Хроніка 2000. – 1993. – № 3-4. – С. 210-247.
12. *Нога О.* Давид Бурлюк і мистецтво всесвітнього авангарду / О. Нога. – Київ : Основа, 1993. – 112 с.
13. *Нога О.* Малярство українського авангарду 1905-1918 рр. / О. Нога. – Львів : Українські технології, 1999. – 187 с.
14. *Прокопчук І.* Кубофутуристичний портрет в українському мистецтві першої третини ХХ століття / І. Прокопчук // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 14. – Рівне : РДГУ, 2008. – С. 29-34.
15. *Сусак В.* Українські митці Парижа 1900-1939 / В. Сусак. – Київ : Родовід, 2012. – 408 с.
16. *Українське мистецтво і архітектура кінця ХІХ – поч. ХХ ст.* / Ред. Білецький Ю. (НАНУ. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського). – Київ : Наук. думка, 2000. – 240 с.
17. *Український авангард 1910-1930 роки. Альбом* / Упор. Д. Горбачов. – Київ : Мистецтво, 1996. – 400 с.
18. *Український модернізм* / Альбом. – Хмельницький : Галерея, 2005. – 288 с.
19. *Українські авангардисти як теоретики і публіцисти* / Упор.: Горбачов Д., Папета О., Папета С. – Київ : Тріумф, 2005. – 384 с.
20. *Українські мистецькі виставки у Львові. 1919-1939* : Довідник ; антологія мистецько-критичної думки / автор-упорядн. Р. М. Яців. – Львів : ЛНАМ; Ін-т народознавства НАН України, 2011. – 696 с.
21. *Феномен українського авангарду. 1910-1935.* Каталог виставки / За ред. М. Шкандій. – The Winnipeg Art Gallery, 2001. – 196 с.
22. *Художня критика в Україні. Друга половина ХІХ – початок ХХ ст. Хрестоматія* / Л. Савицька / За ред. акад. М. О. Криволапова. – Київ : АМУ, РІС КСУ. – 2001. – 321 с.
23. *Чечик В.* Театральний художник Г. Цапок : 3 історії авангардного руху в мистецтві Харкова 1910-1920-х років / В. Чечик // Образотворче мистецтво. – 2006. – № 4. – С. 49-50.
24. *Яців Р. М.* Українське мистецтво ХХ ст. : ідеї, явища, персоналії / Р. М. Яців. – Львів : НАНУ. Ін-т Народознавства, 2006. – 349 с.

References

1. *Horbachov D.* I arkhast, i futuryst / D. Horbachov // Khronika – 2000. – 1998. – № 5. – S. 11-16.
2. *Horbachov D.* Nedliahrosheinarodzhenyi, abolehikakrasy (O. Bohomazov) / D. Horbachov // Khronika – 2000. – 1992. – № 1. – S. 130-139.
3. *Demenok E.* Novoe o Burliukakh / E. Demenok. – Drohobych : Kolo, 2013. – 200 s.
4. *Idei, smysly, interpretatsii obrazotvorchoho mystetstva* : Ukrainska teoretychna dumka KhKh stolittia : Antolohiia / Uporiad. R. M. Yatsiv. U 3 – khchastynakh. – chastyna 2. – Lviv : LNAM; Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy, 2012. – 832 s.
5. *Illia V.* Ukrainska natsionalna ideia v mystetstvymynuloho XX st. Illia // Obrazotvorche mystetstvo. – 2000. – № 3-4. – S. 6-8.
6. *Kovalenko H.* Vid kubizmu do bezpredmetnoho zhyvopysu (O. Ekster) / H. Kovalenko // Vsesvit. – 1993. – № 2. – S. 171-175.

7. *Krvavych D.* Ukrainske mystetstvo. U trokhknyhakh. Ch. 3. / D. Krvavych, V. Ovsiihuk, S. Cherepanova. – Lviv : Svit, 2005. – 268 s.
8. *Kravchenko Ya.* Bilia dzherel yevropeiskoho avanhardu // *Obrazotvorche mystetstvo*. – 2005. – № 1 – S. 59-61.
9. *Markade V.* Dostemenne porivniannia ukrainskoho avanhardu z pratsiamy inshykh maliariv avanhardnoho mystetstva XX st. (Pereklad z anh. Voloshyn O.) / V. Markade // *Slovo* – 1993. – № 10. – S. 43-49.
10. *Markade Zh.* – K. Malevych / Zhan – KlodMarkade. – Kyiv : Rodovid, 2013, – 302 s. il.
11. *Naiden O.* Malevych muzhytskyi / O. Naiden, D. Gorbachov // *Khronika* – 2000. – 1993. – № 3-4. – S. 210-247.
12. *Noha O.* Davyd Burliuk i mystetstvo vsesvitnoho avanhardu / O. Noha. – Kyiv : Osnova, 1993. – 112 s.
13. *Noha O.* Maliarstvo ukrainskoho avanhardu 1905-1918 rr. / O. Noha. – Lviv : Ukrainski tekhnolohii, 1999. – 187 s.
14. *Prokopchuk I.* Kubofuturystychnyi portret v ukrainskomu mystetstvi pershoi tretyny KhKh stolittia // *Ukrainskaka kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku: Zb. nauk. zap. Rivnenskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu*. Vyp. 14. – Rivne : RDHU, 2008. – S. 29-34.
15. *Susak V.* Ukrainski mysttsi Paryzha 1900 – 1939 / V. Susak. – Kyiv : odovid, 2012. – 408 s.
16. *Ukrainske mystetstvo i arkhitektura kintsia XIX – poch. XX st.* / Red. Biletskyi Yu. (NANU. Instytut mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnolohii. M. T. Rylskoho). – Kyiv : Nauk. dumka, 2000. – 240 s.
17. *Ukrainskyi avanhard 1910–1930 roky. Albom* / Uporiad. Dmytro Horbachov. – Kyiv : Mystetstvo, 1996. – 400 s.
18. *Ukrainskyi modernizm* / Albom. – Khmelnytskyi : Halereia, 2005. – 288 s.
19. *Ukrainski avanhardysty yak teoretyky i publitsysty* / Uporiadnyky : D. Horbachov, O. Papeta, S. Papeta. – Kyiv : Triumf, 2005. – 384 s.
20. *Ukrainski mystetski vystavky u Lvovi. 1919 – 1939 : Dovidnyk*; antolohiia mystetsko – krytychnoidumky / avtor – uporiadnyk R. M. Yatsiv. – Lviv : LNAM; Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy, 2011. – 696 s.
21. *Fenomen ukrainskoho avanhardu. 1910–1935*. Kataloh vystavky / Zared. M. Shkandii. – The Winnipeg Art Gallery, 2001. – 196 s.
22. *Khudozhnia krytykav Ukraini. Druha polovyna KhKh – pochatok KhK hst. Khrestomatiia* / L. Savytska / Za redaktsiieiu akademika M. O. Kryvolapova. – Kyiv : AMU, RIS KSU. – 2001. – 321 s.
23. *Chechyk V.* Teatralnyi khudozhnyk Heorhii Tsapok : Z istorii avanhardnoho rukhu v mystetstvi Kharkova 1910–1920 – khrokyv // *Obrazotvorche mystetstvo*. – 2006. – № 4. – S. 49-50.
24. *Iatsiv R. M.* Ukrainske mystetstvo KhKhst. : idei, yavyscha, personalii / R. M. Yatsiv. – Lviv : NANU. In-t Narodoznavstva, 2006. – 349 s.

УКРАИНСКАЯ АВАНГАРДНАЯ ЖИВОПИСЬ КАК ПРЕДМЕТ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ИСТОРИОГРАФИИ

Костюк Лариса Кондратьевна, кандидат исторических наук, доцент,
Ривненский государственный гуманитарный университет, г. Ривне;
Новачук Анатолий Сергеевич, магистрант, Ривненский государственный
гуманитарный университет, г. Ривне

Рассматривается обращение научных работников к проблемам авангардной живописи в контексте развития украинской культурологической мысли. Отмечено, что исследователи отстаивают закономерный характер появления украинского авангарда и его связи с направлениями мирового художественного процесса. В историографии проблемы акцентировано внимание на национальном варианте выражения стилистики украинских художников-авангардистов и необходимости дифференциации украинского и русского авангарда. Раскрыто значение отдельных исследований (работы О.Ноги, Д.Горбачева, Я.Кравченка, Р.Яцива, В.Сусак, Е.Деменка и др.) в развитии современной отечественной историографии.

Ключевые слова: украинская авангардная живопись, художники-авангардисты, национальная стилистика, отечественная историография.

UKRAINIAN VANGUARD PAINTING AS THE SUBJECT OF SCIENTIFIC RESEARCH IN THE NATIONAL HISTORIOGRAPHY

Kostiuk Larisa, historical sciences candidate, associate professor,
Rivne state humanitarian university, Rivne;
Novachuk Anatoliy, student in the master's programme in major,
Rivne state humanitarian university, Rivne

This article deals with scientific workers' treatment to the vanguard art problems in the context of the development of Ukrainian cultural thought. The researchers speak in support of the emergence of natural character in Ukrainian vanguard and its relationship to the world artistic process. In the historiography of the problem the attention focuses on national variant expression stylistics of the Ukrainian vanguard artists and the need for differentiation of Ukrainian and Russian vanguard. This article reveals the importance of individual studies (Oles Legs, Dmytro Gorbachev, Yaroslav Kravchenko, Roman Atsiva, Vita Susak, Eugeniy Demenko and others) in the development of modern native historiography.

ЗМІСТ

<i>Постоловський Р. М.</i> Вітальне слово	3
<i>Виткалов С. В.</i> Вища школа і сучасні реалії України	4

Розділ I. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА РЕТРОСПЕКТИВА ЛЮДСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

<i>Гладишев А. С.</i> Культурно-мистецька та містобудівна спадщина середньовічного м. Дубно у культурному просторі ХХІ сторіччя	6
<i>Кіндратюк Б. Д.</i> Дзвонарська культура в українському галицькому мудрослів'ї, згромадженому та поясненому І.Франком	10
<i>Пилипенко І. Я.</i> Вплив реформ 1920–1930-х рр. на діяльність майстерні монументального живопису української академії мистецтва	15
<i>др. Маріуш Шайда.</i> Природа і роль релігійної віри в перспективі психоаналізу і філософії Віктора Еміля Франкла	20
<i>Лосик Г. І.</i> Типологія та художні особливості писанкарства Опілля та Бойківського Підгір'я кінця ХІХ–ХХ століття	26
<i>Виткалов С. В., Корольчук О. Л.</i> Сучасні проблеми культурної сфери в контексті трансформаційних змін українського суспільства	30
<i>Мохнюк Р. С.</i> Громадянська культура як змістонаповнююча домінанта навчального процесу у системі андрагогіки (узагальнення досвіду Рівненського центру підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури національної академії керівних кадрів культури і мистецтв)	34
<i>Кондратчук В. В.</i> Культурологічний аспект національно-державних зрушень кінця 80 – початку 90-х років ХХ століття на Рівненщині	40
<i>Бойко Л. П.</i> Ціннісна природа соціокультурного простору	45
<i>Данник К. О.</i> Вірменська молодь у сучасному українському культурному просторі	50
<i>Андрєєва А. С., Казначєєва Л. М.</i> Плекання українських традицій в культурно-дозвіллевих проектах пластунів	55
<i>Плюта О.П.</i> Українська кухня як феномен побутової культури: до історіографії питання	59

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

<i>Шандренко О. М., Козаченко В. В.</i> Архітектоніка: слово – поняття – термін	65
<i>Тадля О. М.</i> Менеджмент шоу-бізнесу: сутність і основні напрями діяльності	70
<i>Любченко О. М.</i> Мистецтво як засіб задоволення художніх потреб людини у вільний час	77
<i>Горбатова Н. О.</i> Створення художнього образу у хореографічному мистецтві	81
<i>Чернишевич Н. І.</i> Масове народне свято в соціокультурному процесі	86

<i>Тюска В. Б.</i> Формування професійної культури майбутніх педагогів-організаторів дозвілля в умовах клубної діяльності	91
<i>Чеплаков С. О., Костюк Л. К.</i> Військово-патріотичне виховання української молоді в сучасних умовах	96
<i>Гаврилюк Л. В., Казначеева Л. М.</i> Впровадження ідей В.О. Сухомлинського у сучасній школі (на прикладі драматичного гуртка Сарненського навчально-виховного комплексу «Школа-Колегіум» ім. Т.Г. Шевченка)	101
<i>Кімстач Ю. Н.</i> Штрихи: ще один погляд на проблему	106

Розділ III. ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

<i>Вербицька П. В.</i> Сучасні вектори розвитку освіти й культури молоді	111
<i>Галатюк М. Ю.</i> Розвиток спортивної культури студентської молоді засобами фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи	115
<i>Дзюбишина Н. Б.</i> Виховний та освітній потенціал культури у духовному розвитку студентів ВНЗ	119
<i>Герц І. І., Нечаснко Т. В.</i> Роль зовнішньої техніки в процесі оволодіння сценічним мовленням	123
<i>Бєдакова С. В.</i> Празький період творчості Н.Нижанківського в контексті громадянського виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва	129
<i>Свіридовська Л. М.</i> Громадянське виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва: за матеріалами української музичної класики	134
<i>Тарчинська Ю., Тарчинська І.</i> Спільна музично-виконавська діяльність у наукових дослідженнях	138
<i>Тетюк М. Т.</i> Вибір сценічних жестів студентами класу академічного співу ВНЗ	144
<i>Овсіюк Н. М., Даюк Ж.</i> Педагогічний репертуар у формуванні технічних та виконавських якостей співака	148
<i>Волошина Л. П.</i> Досвід видатних педагогів класичного танцю як основа сучасної хореографічної освіти	153
<i>Просолович С. М.</i> Методика формування компетентнісного підходу при підготовці сучасних фахівців у Миколаївському муніципальному академічному коледжі	157
<i>Уколова М. Ю.</i> Модельні агентства та школи і формування духовної культури сучасної молоді: на прикладі модельних шкіл «Панна» та «Artmodels» м. Рівне	161

Розділ IV. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ПАРАДИГМА УКРАЇНИ В РОЗМАЇТТІ ВИЯВІВ

<i>Щербань А. Л.</i> Семантика орнаментациі посуду неолітичної спільноти ямково-гребінцевої кераміки з території України	165
<i>Дихнич Л. П.</i> Маскарадні костюми Чарльза Ворта як важливий елемент європейської моди другої половини XIX століття	171
<i>Бійо В. В.</i> Французький придворний балет	176
<i>Оленюк Д. В.</i> Німецька вокальна школа: Юліус Штокгаузен – видатний співак і педагог	181

Костюк Л. К., Новачук А. С. Українське авангардне малярство як предмет досліджень у вітчизняній історіографії	185
Кожечков О. В. Дизайн у мистецтві	190
Оборська С. В. Технології промислового дизайну у контексті декоративно-прикладного мистецтва	196
Бистрякова В. Н., Осадча А. М., Гула Є. П. Розвиток дизайну в Україні	200
Соловійов В. А. Художній образ в мистецтві як феномен освоєння свідомістю людини навколишньої дійсності	206
Лобан Т. Й. Хореографічний спадок Моріса Бежара в контексті сучасного мистецтва танцю	211
Помпа О. Д. Чинники формування народних танців	215
Кравець А. А. Українська школа жіночого балетного виконавства другої пол. XX століття: творча спадщина Алли Гавриленко	218
Яремчук О. В., Даниленко М. П. Сучасний розвиток українського музичного мистецтва: тенденції та подальші перспективи	222
Шмаленко О. І. Фестиваль «Червона Рута»: традиції одноіменного ансамблю	226
Михайлець В. В. «Вона» як зразок рок-балади у творчості гурту «Плач Єремії»	230
Ігнатова Л. П. Сучасна музична культура: тенденції розвитку	235
Цуп Ю. В. Втілення співочого слова Кобзаря у вокальній музиці та тексти Т.Шевченка в Київській області (на Богуславщині)	240
Сташук О. А. Пам'ятник Т.Шевченку як один з елементів культурно-мистецької спадщини м. Рівне	243
Шолудько Н. Г. Музейний туризм: виклики сучасності	247
Янишевська Ю. О. Тематичні напрями молодіжного туризму	253
Перець О. В. Музей як культурний феномен: на прикладі діяльності Радивилівського районного історичного музею	258
Білінський М. М. Шевченківські пам'ятки Черкащини як туристичний ресурс регіону	264
Адамчук К. Д. Культурний потенціал національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви»	269
Капінос Т. Е. Пам'ятки Кременеччини в структурі культурної спадщини України	274
Карпова Л. О. Лояльність гостей ресторану: до проблеми гостинності	278

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

АЛЬМАНАХ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «АФІНА» КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
МУЗЕЄЗНАВСТВА РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ВИПУСК 16

Наукове редагування і коректура – *проф. Виткалов В.Г.*
Упорядкування, верстка та макет – *доц. Виткалов С.В., Федорук Л.М.*
Відповідальний за випуск – *Виткалов В.Г.*

Підписано до друку 24.11.2016. Замовлення № 201/1.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 37.4. Наклад 100 прим.

Адреса редакції: м. Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства. Тел. 0 (362) 63-42-62

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства «Афіна» кафедри культурології та музеєзнавства. – Вип. 16 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. – Рівне: РДГУ, 2016. – 286 с.

Свідотство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р.
Зареєстрованого Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

ISBN 978-966-8424-77-9

ББК 71.0
УДК 08:168.522

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12